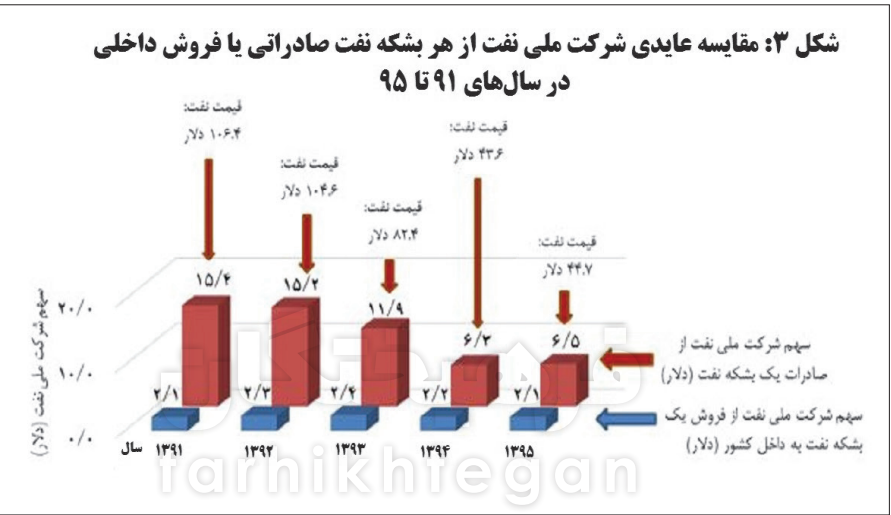
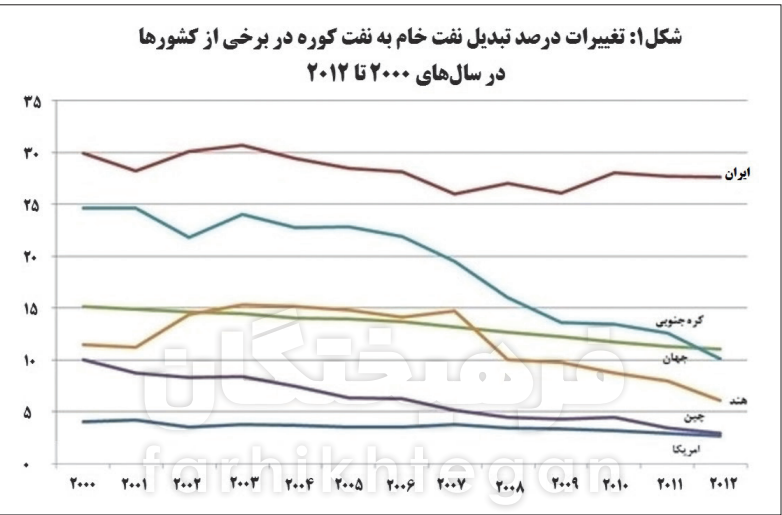

چرا فقط پالایشگاه‌های ایران سودده نیستند؟

تولید زیاد نفت کوره در پالایشگاه‌ها، غفلت از توسعه و ساخت پتروپالایشگاه و شیوه غلط محاسبه درآمد شرکت ملی نفت باعث سال‌ها رکود در صنعت پتروشیمی ایران شده است

حرکت به سمت کاهش صادرات در ازای توسعه پالایشگاه‌های داخل نداشته باشد؛ زیرا هرچه نفت بیشتری در کشور پالایش شود، درآمدش کمتر خواهد شد. به‌عنوان مثال اختلاف ۹/۲ دلاری در سهم شرکت ملی نفت از هر بشکه میعانات گازی صادراتی یا فروش داخلی برای پالایشگاه ۳۶۰ هزار بشکه‌ای ستاره خلیج فارس، موجب کاهش یک‌میلیارد دلاری درآمد سالانه شرکت ملی نفت شده است. بر این اساس، نیاز است دولت و مجلس با همکاری کارشناسان سازوکارهایی را برای قیمت‌گذاری نفت خام تحویلی به پالایشگاه‌ها طراحی کنند. قیمت‌گذاری جدید باید به‌نحوی باشد که انگیزه منفی شرکت ملی نفت در فروش نفت به پالایشگاه‌های داخلی از بین برود.

چه باید کرد؟

تولید زیاد نفت کوره در پالایشگاه‌های داخل، غفلت از توسعه و ساخت پتروپالایشگاه‌ها و شیوه غلط محاسبه درآمد شرکت ملی نفت سه عامل رکود توسعه و ساخت پالایشگاه‌ها در ایران هستند. کشور از لحاظ تجهیزات و لایسنس مشکلی برای ساخت پالایشگاه ندارد و بررسی پتروشیمی‌هایی که در این سال‌ها کلنگ زده شده‌اند ولی ساخت‌شان متوقف شده، نشان می‌دهد همگی از کمبود منابع مالی رنج می‌برند. علاج سه عامل یادشده، سرمایه‌گذاری مردمی در طرح‌های پتروشیمی است.

پی‌نوشت:

- www.iea.org/statistics.
- ترانزنامه هیدروکربوری کشور- سال ۱۳۹۰.
- http://fna. ir/VPPIKF.
- روزنامه دنیای اقتصاد، سه‌شنبه، ۵ تیر ۱۳۹۷ شماره ۴۱۵۹۹، شماره خبر ۳۲۹۴۴۸۶.
- mehrnews.com/news/4370498.

نبوده و از توسعه آن غفلت شده است، در حالی که احداث پتروپالایشگاه‌ها با استفاده از منابع مردمی به‌جای صادرات نفت خام، علاوه‌بر رفع نیازهای داخلی به فرآورده‌های حاصل، باعث حرکت به سمت اشتغال‌آفرینی به‌صورت حداکثری می‌شود. همچنین با توجه به بازار منطقه‌ای و اقتصاد آزاد این واحدها، تحریم فرآورده‌های متنوع پتروپالایشگاه‌ها تقریبا غیرممکن است.

شیوه غلط محاسبه درآمد شرکت ملی نفت

مطابق قوانین بودجه سالانه، درآمد شرکت نفت از محل فروش نفت پرداخت می‌شود؛ به این صورت که پس از کسر هزینه‌هایی مانند اقساط قراردادهای بیع متقابل، ۱۴/۵ درصد از درآمد حاصل از فروش داخلی و صادرات نفت خام به شرکت ملی نفت پرداخت می‌شود. هرچند سهم ۱۴/۵ درصدی شرکت نفت برای فروش داخلی و صادرات یکسان است، اما قیمت نفت صادراتی و قیمت نفت عرضه‌شده به پالایشگاه‌های داخلی برابر نیستند. در قوانین بودجه سالانه، قیمت نفت صادراتی معادل قیمت یک بشکه نفت در مبادی صادرات (FOB) در نظر گرفته می‌شود، اما تعیین قیمت نفت خام عرضه‌شده به پالایشگاه‌های داخلی به دولت سپرده شده است. بنابراین ابتدای هر سال دولت طی ابلاغیه‌ای قیمت نفت خام داخلی را تعیین می‌کند. همین تفاوت قیمت فروش داخلی نفت و صادرات آن باعث شده است درآمد واقعی شرکت ملی نفت ایران به‌ازای فروش هر بشکه به شرکت‌های داخلی با فروش آن به شرکت‌های خارجی، تفاوت چشمگیری داشته باشد. همان‌طور که در تصویر شماره «۳» مشاهده می‌شود سهم شرکت ملی نفت از فروش داخلی نفت در سال‌های مختلف تقریبا ثابت بوده و میانگین آن برابر ۲/۲ دلار یعنی حدود ۲۰ درصد سهم به‌ازای هر بشکه نفت است. این نوع محاسبه درآمد موجب شده است شرکت نفت انگیزه‌ای برای

آپگریدینگ نفت کوره و تبدیل آن به فرآورده‌های باارزش‌تر به رویکردی جدید و همراه با جدیت نیاز دارند.

غفلت از توسعه و ساخت پتروپالایشگاه‌ها

باافزایش کیفیت سطح زندگی افراد به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، سرانه مصرف محصولات پتروشیمی افزایش شگرفی داشته و با توجه به افزایش جمعیت کره زمین، این روند در حال بیشتر شدن است.

مطابق شکل شماره «۲» با توجه به روند هموار و حتی کاهشی مصرف محصولات پالایشگاهی و کاهش تقاضا برای فرآورده‌های نفتی، واحدهای پالایشی با کاهش فروش و متعاقبا کاهش سود روبه‌رو خواهند شد. این در حالی است که بازار محصولات پتروشیمی همچنان به روند رو به رشد فروش محصولات خود با قدرت ادامه می‌دهد. با توجه به موارد ذکرشده، وبسایت معتبر «هیدروکربن پرسوس» هم در گزارش ماه سپتامبر ۲۰۱۷ خود به بررسی روند توسعه صنایع پتروشیمی در جهان پرداخته و نوشته است: «افزایش ادغام عملیات پالایش و پتروشیمی یک روند مهم جهانی در سال‌های اخیر بوده است و پیش‌بینی می‌شود در آینده نیز سهم بالایی از سرمایه‌گذاری‌های این صنعت معطوف به حوزه پتروشیمی باشد. اکثر چنین پروژه‌هایی در مناطق آسیا و خاورمیانه در حال اجرا هستند.» [۵] با توجه به پژوهش‌های صورت گرفته برای احداث واحدهای پتروپالایشگاهی (از ادغام جریان‌های مواد انرژی بین پتروشیمی و پالایشگاه‌های نزدیک به‌هم، یک پتروپالایشگاه به وجود می‌آید) نرخ بازگشت سرمایه حدود ۳۰ درصد پیش‌بینی می‌شود. این در حالی است که نرخ بازگشت سرمایه پالایشگاه در بهترین حالت حدود ۱۳ درصد پیش‌بینی می‌شود. [۵]

در کشورمان متأسفانه طرح‌های ادغام پالایشگاه و پتروشیمی یا همان پتروپالایشگاه‌ها تاکنون مدنظر مدیران ارشد نفتی

توسعه و ساخت پالایشگاه‌ها هیچ‌گاه در اولویت قرار نگیرد به‌طور مختصر شرح داده می‌شود. عواملی که هرکدام راه‌حلی دارند، ولی متأسفانه عزم جدی برای حل آنها نبوده است.

مقادیر بالای تولید نفت کوره

نفت کوره یکی از فرآورده‌های انتهایی و سنگین حاصل از فرآیند پالایش نفت خام در برج‌های تقطیر و واحد کاهش گرانروی پالایشگاه‌ها است. این فرآورده در سوخت کشتی‌ها و قطارها به کار می‌رود. نفت کوره یکی از کم‌ارزش‌ترین فرآورده‌های نفتی محسوب می‌شود و ارزش آن حتی از قیمت نفت خام هم کمتر است و تولید بالای آن یکی از شاخص‌های ناکارآمدی پالایشگاه‌های دنیا محسوب می‌شود. [۱]

پالایشگاه‌های ایران به دلیل قدیمی بودن، نفت کوره زیادی تولید می‌کنند و در نتیجه حاشیه سودشان کم می‌شود. در شرایط فعلی پالایشگاه‌های داخل حدود ۳۳ تا ۳۴ درصد نفت کوره تولید می‌کنند ولی در پالایشگاه‌های پیشرفته جهان این سهم بین صفر تا پنج درصد است. [۲] علاوه‌براین، در ماده ۴۴ قانون برنامه ششم توسعه هم اشاره شده که سهم تولید نفت کوره در الگوی پالایش نباید از ۱۰ درصد بیشتر شود. همان‌طور که در تصویر شماره «۱» مشاهده می‌شود، کشورهایی نظیر آمریکا، چین، کره جنوبی و هند در به‌روزرسانی فناوری پالایشگاه‌های قدیمی و اجرای طرح‌های ارتقای کیفیت اهتمام ویژه کرده‌اند و در سال‌های اخیر سهم نفت کوره را در سبد محصولات پالایشی خود کاهش داده‌اند. به‌عنوان مثال کشور چین توانسته با ساخت پالایشگاه‌های جدید و به‌روزرسانی پالایشگاه‌های قدیمی، شاخص درصد تبدیل نفت کوره را از ۱۰ درصد در سال ۲۰۰۰ به ۲/۸ درصد در سال ۲۰۱۲ برساند. [۳]

بنابراین همانند سیاستی که کشورهای صاحب صنعت پالایش جهان در پیش گرفته‌اند، صنایع پالایشی ایران هم برای ارتقا یا

یارانه انرژی در ایران چقدر است؟

بررسی وضعیت مصرف انرژی در کشورمان نشان می‌دهد ایران در پرداخت یارانه انرژی جزء ۱۰ کشور اول است

ترکیب یارانه انرژی در ایران در مقایسه با جهان در نمودار نشان داده شده است. مجموع یارانه پرداختی برای انرژی در ایران در سال ۲۰۱۷ حدود ۴۵/۱ میلیارد دلار بوده که سهم آن از کل ۳۰۷ میلیارد دلار یارانه انرژی جهان در این سال نزدیک به ۱۵ درصد است و از این منظر رتبه اول را بین اقتصادهایی که یارانه انرژی دارند، به خود اختصاص داده است. در سال ۲۰۱۷، سهم ایران در کل یارانه نفت جهان، ۱۲ درصد، در کل یارانه برق جهان، ۱۱/۵ درصد و در کل یارانه گاز طبیعی، ۲۸/۸ درصد است. در ادامه جایگاه ایران در هرکدام از موارد یارانه نفتی، یارانه گاز و یارانه برق به‌طور مختصر بررسی می‌شود.

رتبه هشتم در یارانه نفتی

در رابطه با یارانه نفتی، سرانه یارانه نفتی در ایران معادل ۲۰۲ دلار است که رتبه هشتم را بین اقتصادهای مشابه تخصیص‌دهنده یارانه برای نفت، داراست. بیشترین سرانه یارانه نفت متعلق به کشور عربستان سعودی و برابر با ۶۷۶ دلار است.

رتبه چهارم در یارانه گاز طبیعی

در رابطه با یارانه گاز طبیعی، سرانه یارانه مزبور در ایران ۲۰۲ دلار است که رتبه چهارم را بین اقتصادهای مشابه تخصیص‌دهنده یارانه برای گاز طبیعی، داراست. بیشترین سرانه یارانه گاز طبیعی متعلق به کشور امارات متحده عربی و برابر ۶۳۳ دلار است.

رتبه هفتم در یارانه برق

کشور ایران با تخصیص ۱۵۱ دلار یارانه برق به‌ازای هر نفر، رتبه چهارم بین کشورهای پرداخت‌کننده یارانه برق قرار دارد. بیشترین سرانه یارانه پرداختی برق متعلق به کشور کویت و برابر ۸۷۷ دلار است.

منبع: **معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران**

براساس داده‌های مراجع جهانی، وضعیت ایران از حيث یارانه انرژی و شدت مصرف آن، مناسب نیست. ایران از لحاظ نسبت یارانه انرژی به تولید ناخالص داخلی رتبه چهارم و از لحاظ سرانه یارانه انرژی، رتبه نهم را بین کشورهایی که یارانه انرژی پرداخت می‌کنند، داراست. شدت مصرف انرژی در ایران ۱/۵ برابر میانگین جهانی و ۱/۷۲ برابر میانگین منطقه خاورمیانه و شمال آفریقااست. این مطلب درصدد است با استناد به آمارهای بین‌المللی به مقایسه یارانه و شدت انرژی در ایران و برخی کشورهای جهان بپردازد. براساس گزارش‌های معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران، سازمان بین‌المللی انرژی با استفاده از رویکرد شکاف قیمتی، یارانه‌های مربوط به سوخت‌های فسیلی را که به‌طور مستقیم توسط مصرف‌کننده نهایی مصرف می‌شود، محاسبه می‌کند. در این رویکرد، تفاوت بین قیمت تمام‌شده (معمولا قیمت جهانی) با قیمت مصرف‌کننده نهایی تعیین شده و بعد از ضرب آن در مقدار کل مصرف، میزان یارانه انرژی محاسبه می‌شود. ارائه انرژی محاسباتی از طریق روش شکاف قیمتی، صرفا تفاوت قیمت‌ها را از زیبایی می‌کند و سایر پیامدهای منفی یارانه‌های انرژی بر افت کارایی اقتصادی و تجاری در اقتصادها را مورد بررسی قرار نمی‌دهد. با وجود این محدودیت‌ها، آمارهای مربوط به وضعیت یارانه انرژی در کشورهای گوناگون می‌تواند به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اقتصادی در حوزه انرژی کمک کند تا ضمن مقایسه خود با سایر کشورها به‌ویژه اقتصادهای مشابه روند تغییرات یارانه انرژی، الگوهای موفق جهانی در رابطه با حذف و کاهش یارانه‌های انرژی را شناسایی و نسبت به یادگیری از فعالیت‌های آنها، با هدف انجام اصلاحاتی متناسب با شرایط محلی اقدام کنند.

گزارش

